

Ehl-i Beyt Sempozyumu*

Marife Bilimsel Birikim Dergisi ile Meram Belediyesi'nin düzenlediği Ehl-i Beyt Sempozyumu, 20 Şubat 2005 tarihinde Konya'da yapıldı. İki oturum halinde icra edilen programın Prof.Dr. Ahmet Önkal başkanlığında yapılan ilk oturumunda konuşan Prof.Dr. Hüseyin Hatemi, "Ehl-i Beyt Gerçeği" konulu tebliğinde özetle şunları dile getirdi:

"Bütün Konya'daki ve Anadolu'daki makamları olan ve Ehl-i Beyt sırrına vâkîf olan gerçek velilere, yakınında bulunduğumuz ve anne tarafından esasen Seyyid olan Hz. Mevlana'ya, Cenâb-ı Şemsi Tebrîzî'ye, bu salona da, bu kuruma da ismini veren yine Ehl-i Beyt sırrına vâkîf olanlardan Sadreddîn-i Konevî'ye, Hacı Bayram-ı Veli'ye, Hacı Bektaş-ı Veli'ye, bütün Ehl-i Beyt sırrına âgâh olanlara, bu yolun yolcularına buradan hürmetlerimizi, tâzimlerimizi gönderiyoruz. Ama maalesef içinde bulunduğumuz şartlar, Türkiye'nin, ülkemizin bugün içinde bulunduğu şartlar, bu büyüklerin sahip oldukları Ehl-i Beyt bilincinden uzak. Bir zamanlar erişilen bu bilince tekrar sahip olmalıyız ki meydanı yanlış inançlar sarmasın. Biz eğer Hz. Peygamber'e, Ehl-i Beyt'ine gereken saygıyla bağlı olmazsak, işi şekilleştirirsek, Hz. Peygamberi tenkit etme, eleştirme, bilimsel gözle bakma adı altında Hz. Peygamber'i, Ehl-i Beyt'i eleştirip kendimizi, bilinçsiz de olsa, onlardan yüksek tutarsak, böyle bir inanç gençleri tatmin etmez. O zaman da misyonerler, hiç olmazsa yanlış da olsa Mesih'e, Hz. İsa'ya, klasik Hıristiyanlığa davet ederler. Ortalığı iyice batıl şeytani inançlara kapılan kimseler sarar. Onların misyonerleri gençlerimizi kendilerine çeker. Biz bunun yerine Kuran-ı Kerim'de emredilen Hz. Peygamber sevgisini ve ondan ayrılmayan Ehl-i Beyt sevgisini koymadıkça kurtuluş yoktur. Bugün Alevi olsun, Sünni olsun Türkiye'de iki taraf eşkıya tarafından vurulmaktadır. Alevilerin İran devriminden sonra Sünnilere ve Ehl-i Beyt on iki imam mezhebinden olanlara yaklaşmasının önlenmesi için son zamanlarda İran devriminden sonra çıkan hemen hemen her kitapta (bir iki istisna hariç) Alevilik'in artık Ali ipoteğinden, on iki imam ipoteğinden kurtarılması gerektiği söylenmektedir. Alevilik materyalistleştirilmek istenmektedir. İslam'la alakası kesilmek istenmektedir. Sünnilerden de Ehl-i Beyt sevgisi kaldırılmak istenmektedir. Şeklen insan Müslüman olabilir ama iman-ı kamil sahibi olması için tek yol vardır, o da nedir? "De ki Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki, Allah da sizi sevsin". Dikkat edin; "Bana itaat edin, bana boyun eğin" değil, "Bana tabi olun." Tabi olmak ancak sevmekle olur. Ve sonra yalnız Hz. Peygamber sevgisi iddiada kalır, eğer Ali'yi sevmiyorsa, Hz. Peygamber'in "benim nurumdan" dediği Ali'yi sevmiyorsa, "Benim bir parçamdır." dediği Fatıma'yı sevmiyorsa, "Kurretu'l-Ayn"ı olan Hasan ve Hüseyin'i sevmiyorsa bu sevgi lafta kalır, yani sözdür. Bunun gibi Alevi diye

* Sempozyum kayıtlarının çözümünde yardımları olan Yusuf Sami Samancı, Şükrü Işık, Mustafa Dağ, Yahya Dağ, Emine Çelik, Emine Danış, Nevin Altun ve Ayşegül Es'e teşekkür ederiz.

kendisini niteleyen kardeşlerimiz de eğer ben sadece Ali'yi seviyorum diyorsa, son zamanlarda bu yanlış yola saptırılmak istendiği gibi, Hz. Peygamber'in sevgisiyle ilgilenmiyorsa, bir yanlışlık var demektir. Ama Pir Sultan Abdâl'da mesela böyle bir inanç hiç yoktur. Pir Sultan Abdâl doğru yolda büyük bir velidir. O da; "Gel gönül ikardan şaşma sözüm sana nasihattir, Gafilem bacadan düşme evvel kapı şeriattır." diye buyurup ondan sonra şeriat, tarikat, marifet, hakikati izah eder ve hiç bir zaman da Resul-i Ekrem sevgisinden ayrılmaz. İşte onun için Alevi olsun, Sünni olsun Kur'an esaslarıyla hareket etmek zorundayız. Kuran-ı Kerim'in emrettiği gibi içimizde hiçbir kompleks olmadan tam bir sevgi bağıyla bu düstura tabi oluyorsak o zaman korkmayalım. Ölüm bizim için de "Şeb-i Arûs, Şeb-i Urs" olacak demektir. Ama Hz. Peygamber sevgisini içimizde hissedemiyorsak ve dolayısıyla Ehl-i Beyt sevgisini, on iki imam sevgisini, Fatma, Hasan, Hüseyin sevgisini içimizde hissedemiyorsak; o zaman "وَلَنَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ" den korkabiliriz. O sorgudan çekinebiliriz. Bir an önce Ehl-i Beyt sevgisine varalım. Bu kurtlar o zaman hiçbir şey yapamaz. Gerek Alevi gençler arasına, gerekse de Sünni gençler arasına sürülen, kuzu kapmaya çalışan kurtların hiçbir etkisi olmaz. Bizim onlardan da bir korkumuz olmaz. Ama biz adı İslam konulmuş bir şaşkınlık içinde olursak, Alevi olalım Sünni olalım gerçek o Allah'ın emrettiği peygamber sevgisinden mahrum kalırız. Bu anlamda Kuran-ı Kerim 'Hablul'-metîn'dir. 'Urvetu'l-Vuskâ' da Ehl-i Beyt'tir, sağlam halka. Bizim hem Kuran-ı Kerim'e, hem de bu 'Hablul'-metîn'e yapışmamız lazım ki, Kevser Havuzu başında, Ehl-i Beyt'le birlikte onların da şefaatine nail olarak Resul-i Ekrem'in yakınlığına erebilelim. Yoksa gideceğimiz yer bir tedavi yeri olur. Dünya'da erememişsek buna, bir tedavi geçirmemiz, bir ikmal sınıfı geçirmemiz kaçınılmaz olur.

Ehl-i Beyt kelimesi de, bir günlük kullanışta hakikaten "Hz. Peygamber'in hane halkı" manasına gelebilir, ama Kuran-ı Kerim'in hane halkını kastetmediği apaçık ortada. "Her türlü pislîği, kötülüğü sizden gidermeyi diler ve sizi tam bir temizlikle temizlemeyi diler yani masum kılmak diler" ayetini ancak Ehl-i Beyt'in masum üyeleri Hz. Peygamber başta olmak üzere Hz. Ali'nin, Ehl-i Beyt'in Hz. Peygamber'den sonra Ehl-i Beyt'in imamlarının babası ve Hz. Peygamber'in parçası olan Hz. Fatıma "seyyidetu nisâ'il-âlemîn" in eşi, zevci olduğunu göstermek için Allah zaten öyle tertip etti ki, dünyada tek kişi vardır, Kabe içinde yeryüzüne gelen, ayak basan; Hz. Ali'dir. 'Beyt' burada Kabe'dir. Ehl-i Beyt de Kabe ehlidir. Kabe nasıl yeryüzünde ilahi vahyin simgesiye, "Beytu'l-Atîk", onun ehli de Hz. İbrahim'in ailesi, o manada Ehl-i Beyt. Ama Kudüs'teki beytinden daha başka bir manada beytin de ehli tabi ki Hz. Musa ailesiydi, fakat Ehl-i Beyt'ten maksat Ehl-i Beyt imamları ve bu beş kişidir. Bu beş kişiden üçü zaten on iki imama dahildir. Ondan sonra gelen masum Ehl-i Beyt imamları da on iki tanedir. Hz. Peygamber buyurmuştur ki, bu hadis Sünni hadis kitaplarında da vardır; "Hulefâ-i Râşidîn'imîn sayısı on ikidir." Burada Hulefâ-i Râşidîn'den maksat on iki imamdır. Ehl-i Beyt imamıdır.

Allah peygamberliği kime vereceğini bilir. İmameti de kime vereceğini bilir. Şimdi Müslümanlar arasında üç esasta birlik vardır. Birisi "tevhid" esası, bu birliği muhafaza etmeye çalışalım. Bunları da düşmanların oyununa alet ederek sulandırıp bozmayalım. Aramızda bunda birlik var elhamdulillah, hiç değilse sünni ve on iki imam mezhebine dahil olanlar arasında. İkincisi "nübüvvet" tir. Hz. Peygamber'in peygamberliğine ve bütün önceki peygamberlere iman ediyoruz ve onlara verilen kitapların aslına da iman ediyoruz. Üçüncüsü "meâd" dir yani ahiret hayatına, ölümle her şeyin bitmeyeceğine, berzah alemine, ahiret alemine inancımızdır. Bu üç şey usûlü dindir. Bunda müşterekiz, ondan sonra imamet konusu; imameti kabul

etmeyenler de Müslüman'dır. Çünkü imamet usûlü mezheptendir. Ama fikren kendisini Sünni bilen birçok Sünni Müslüman zaten tarikat yoluyla Ehl-i Beyt'in imamlarına sevgiyle bağlanırlar ve namazlarda zaten "Allahümme salli alâ Muhammed ve alâ âl-i Muhammed" diye her gün Ehl-i Beyt imamlarına zaten salavât getirilir. Hz. Peygamberle birlikte Hz. Ali'ye de salavât getirilir. Demek ki bunda da çok büyük bir ayrılık yok ama bizim inandığımız gibi, mesela on iki imam mezhebinden olan birisinin inandığı gibi, imameti kabul etmeyen biri de yine Müslüman sayılır. Bu, mezhebin esasıdır. Diğer bir esasta orada hemen hemen hiçbir fark yoktur, Hanefî mezhebinde bilhassa. Çünkü "İtikatte mezhebimiz imam Maturidi'dir" diyenler bu adı konusunda yani on iki imamın mezhebinin adı esası konusunda da hemen hemen görüşü paylaşır durumdadırlar. On iki imam mezhebinde olanlarla biz şu anda, bilhassa birlik ve sevgi konusunda konuşmamız gerekir. Halkın kafasını karıştıracak şeyler söylemeyelim. Ehl-i Beyt'i, Ehl-i Beyt olarak bilelim ama, bu demek değildir ki Hz. Peygamber'in hanımlarına müminlerin annesi olarak ayrı bir statü tanımayacağız, bu apayrı bir konu, yani bunlara tâbi bütün Müslümanlar onları da iffet sahibi bilmeye mecburdurlar. Birisi Hz. Ayşe, "İfk Hadisesi"nde şöyle olmuştur derse Kur'an'ı inkar ettiği için, ya cehaletten ya da kasten kafir olur. Ama bu demek değildir ki Peygamber hanımları dar anlamda Ehl-i Beyt'e dahildirler, masumdurlar, düşmesine mani olarak bunları, Ehl-i Beyt'i "ismet" anlamında alırsa peygamber değildir ama Hz. Peygamber'in usve-i hasenesini, ağaç olarak devam ettirecek masumlardır. Bu anlamda Ehl-i Beyt-i sulandırmayalım, yoksa çok uzak düşeriz. Hz. Peygamber'in tebliğ yolundan "el-Urvetu'l-vuskâ"ya erişemeyiz, "el-Urvetu'l-vuskâ"ya erişemeyince Kur'an-ı Nâtik'a erişemeyiz. Kur'an-ı Nâtik'a erişemeyince de Kuran'ı mızrağa takan tiplere erişiriz. Allah bizi bu sonuçtan saklasın."

Oturumun ikinci konuşmacısı olan Doç. Dr. M. Bahaüddin Varol, Ehl-i Beyt kavramının siyasallaşma sürecini işlediği tebliğinde şu noktalara vurgu yaptı: "Ehl-i Beyt gerek kişiler noktasında gerekse kavram olarak İslam'da, dolayısıyla İslam Tarihi'nde, önemli bir yere sahiptir. Hz. Peygamber'in yakın çevresi, yani ailesi, olan bu kişilerin ilk İslam toplumundaki dinî ve sosyal fonksiyonları tüm müslümanlar tarafından bilinen bir gerçektir. Müslümanlar her dönemde Hz. Peygamber'e karşı besledikleri sevgi ve saygının bir benzerini onun yakınları olan Ehl-i Beyt'ine karşı da beslemişlerdir. İlk dönemlerde müslümanlar İslam'ın yeni nazil olan prensiplerini Hz. Peygamber'in öğretim ve uygulamasından öğrendikleri gibi, ev ve aile hayatının özel konularının öğreniminde Ehl-i Beyt'ten istifade etmişlerdir. Ehl-i Beyt'in bu fonksiyonu Hz. Peygamber'in irtihalinden sonra da devam etmiştir. Sosyal açıdan ise Ehl-i Beyt, ilk dönemlerden itibaren İslam toplumu içerisindeki konumunu ve ağırlığını her zaman hissettirmiştir. Devam eden süreçte Ehl-i Beyt'in siyâsî, iktisâdî ve fikhî boyutları da dikkate alınacak olursa, günümüze kadar uzanan İslam Tarihi sürecinde Ehl-i Beyt'in önemi daha iyi anlaşılabilir olacaktır."

Kelime anlamı yönüyle Arap dilinde "ev halkı" ve "aile" anlamına gelen tabir bu anlamıyla her dönemde kullanılmıştır. Hz. Peygamber döneminde bu anlamıyla kullanılmıştır. Gerek hadis gerekse İslam Tarihi rivayetlerindeki örneklerle baktığımız zaman tabirin hem Hz. Peygamber'in ailesi hem de diğer insanların aileleri ve ev halkları için kullanıldığını görürüz. Hulefâ-i Râşidîn dönemi için de aynı şeyi söylememiz mümkündür. Ancak bu dönemde az sayıda rivayetlerde de olsa kavramın farklı anlaşılmasına başladığının ipuçlarını görmekteyiz. Dolayısıyla bu dönemi yani Hulefâ-i Râşidîn dönemini tam manasıyla olmasa da Ehl-i Beyt'ten farklı şeylerin anlaşılıp farklı anlamların yüklenmeye başlandığı bir dönem olarak görebiliriz. Tabirin gerek kavram gerekse fonksiyon olarak ilk dönemden farklı bir görünüm arz edip istismar sürecinin başlama noktası ise Hz.

Hüseyin'in şehid edilmesidir. Bu olaydan sonra Ehl-i Beyt tabiri daha çok bir mefhum olarak kullanılmıştır. Müslümanların geneline şamil olmak üzere onlara saygı, sevgi ve hürmet gösterilmiş, gönüllerdeki bu yerleri her zaman muhafaza edilirken, Ehl-i Beyt'e karşı beslenen bu sevgi ve saygı, kimileri tarafından kişisel ve siyâsî çıkar amaçlı kullanımlar için bir malzeme olarak görülmüş ve bu durum amaçlarını gerçekleştirmede bir fırsat kabul edilmiştir. Hz. Hüseyin'in şehid edilmesinden sonra ortaya çıkan Muhtar es-Sekafi hareketi bu sürecin en dikkat çekici hareketlerinden biridir. İstismar süreci olarak da adlandırabileceğimiz bu dönemdeki gelişme ve yorumlar bizzat Ehl-i Beyt nesli tarafından da eleştirilmiş, kavramın istismarı önlenmeye çalışılmıştır. Ancak ne yazık ki günümüze kadar uzanan süreçte bu istismarın bir çok örneklerini farklı coğrafyalarda da olsa görmek mümkündür."

Bu birinci oturumun son tebliğini ise "Tefsir Geleneğinde Ehl-i Beyt Anlayışı" başlığıyla Yrd. Doç. Dr. Mustafa Öztürk sundu. Öztürk genel olarak şu noktalara değindi: "Ehl-i Beyt, Arapça ehl ve beyt kelimelerinden müteşekkil bir terkip olup Kur'an'da üç kez geçer. Hûd 11/73 ve Kasas 28/12. ayetlerde "eş" (zevce) ve daha genel çerçevede "aile" anlamında kullanılan terkinin, Ahzâb 33/33. ayette kimleri kapsadığı meselesi Şii ve Sünnî müfessirlerce öteden beri tartışılmıştır. Şii müfessirlere göre "tathîr ayeti" (Ahzâb 33/33) "Âl-i Abâ" ve "Âl-i Kisâ" diye anılan beş kişi hakkında nâzil olmuştur. Bu beş kişi Hz. Peygamber, kızı Hz. Fâtıma, yeğeni ve damadı Hz. Ali, torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'dir. Şii tefsirlerde ayetin Peygamber hanımlarından Ümmü Seleme'nin evinde nâzil olduğuna dair birçok rivayet aktarılmıştır. İlgili rivayetlerin önemli bir kısmı Sünnî müfessirlerce de nakledilmiştir. Buna göre Ehl-i Beyt öncelikle Hz. Peygamber, Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'i kapsar. Bunun yanında, "imam" kabul edilen diğer dokuz kişi de Ehl-i Beyt'e dahildir. Hz. Peygamber'in hanımlarıyla Fâtıma dışındaki çocukları, Hasan ve Hüseyin dışında kalan torunları ise Ehl-i Beyt'in hâricindedir. Ehl-i Kisâ/Abâ diye anılan ilk beş kişinin Ehl-i Beyt'e mensubiyeti, tevatür düzeyine ulaşan hadislerle sabittir. Ayrıca tathîr ayetindeki innemâ edatı, Allah'ın Ehl-i Beyt'i günahlardan arındırmaya yönelik iradesinin tahakkuk ettiğini gösterir.

Sünnî tefsirlerde "Ehl-i Beyt" in delaleti hakkında farklı görüşlere yer verilmiş olmakla birlikte çoğunluk bu tabirin hem Hz. Peygamber'in eşlerini hem de Âl-i Abâ'yı içerdiği fikrini benimsemiştir. Masumiyet konusunda ise, Ehl-i Beyt mensuplarının Hz. Peygamber'in neslinden gelme gibi çok büyük bir şerefi haiz oldukları teslim edilmekle birlikte, onların da günah işleyebilecekleri belirtilmiştir. Kanaatimizce, tathîr ayetinin siyak-sibakı dikkate alındığında Ehl-i Beyt terkihi öncelikle ve özellikle Peygamber hanımlarına delâlet etmektedir. Ayetin sebebi nüzûlü olarak nakledilen rivayetler dikkate alındığında ise Ehl-i Beyt'in sadece Âl-i Abâ'dan ibaret olduğu görülmektedir. Ancak ayetin Ümmü Seleme rivayetinde anlatılan olaydan önce nâzil olması, söz konusu rivayetin gerçek sebep-i nüzûl olup olmadığı noktasında şüpheye yol açmaktadır. Bu bakımdan tathîr ayetinin öncelikle Peygamber hanımları hakkında nâzil olduğunu -ki siyak ve sibaktaki ayetler de bunu teyit etmektedir-, bunun üzerine Hz. Peygamber'in Ehl-i Beyt'inden addettiği Hz. Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin için Allah'a dua ve niyazda bulunduğunu söylemek mümkündür. Şu halde Ehl-i Beyt hem Âl-i Abâ'yı, hem de Hz. Peygamber'in hanımlarını kapsamaktadır. Kaldı ki Ehl-i Beyt terkihi Hûd 11/73 ve Kasas 28/12. ayetlerde "evin hanımı" ve/veya "hane halkı" manâsında kullanılmıştır. Bu itibarla, Şia'nın Peygamber hanımlarını ısrarla Ehl-i Beyt'in dışında bırakmaya çalışması yanlıştır. Ayrıca Şia'nın "Ehl-i Beyt günahattan masumdur/masundur" iddiasının dayanağı da son derece zayıftır.

Sunulan bu üç tebliğin genel değerlendirmesi, Prof. Dr. Yusuf Işıciık ve Prof.

Dr. Adnan Demircan tarafından yapıldı.

Prof. Dr. Hayreddin Karaman'ın yönettiği öğleden sonraki ikinci oturumda da üç tebliğ tartışıldı. Hayreddin Karaman dinleyicilerden büyük ilgi gören konuşmasında özetle şunları söyledi:

“Çorum’da benim çocukluğumda, doğup büyüdüğüm mahallede Alevi kardeşlerimiz nüfus itibariyle bizden daha çok idiler. Bütün çocukluk arkadaşlarım da onlardandır. Hala onlarla, onlardan önemli bir kısmıyla samimi ilişkilerimiz vardır. Lakin zorunlu olan görüşmeler dışında sünniler ile alevilerin (tamamı değil ise de büyük çoğunluğu) kalplerinde birbirlerine karşı muhabbet yoktu. Kardeşlik duygusu yoktu, kesinlikle yoktu. Birisi diğere aynen kelimeyi kullanacağım “pis Kızılbaş” diye bakıyordu. Diğeri de “katil Yezid” diye bakıyordu, bakış buydu. Bundan ne çıkar bir düşünelim! Lakin bir mütareke vardı. İki taraflı bir takiyye vardı, sonuçta kavga yoktu. Bir de konu-komşu ilişkisi nedeniyle, uzak köylerde oturanlar Aleviliğin, Sünni İslam’a dönük yüzü itibariyle biraz daha uzak görünüyordular. Şehirde oturanlar Alevi olarak farklı inançlarını korumak, törelerini ifa etmekle beraber –sünnilerden korktukları için değil, böyle inandıkları için- Cuma namazına, bayram namazına gelenler olduğu gibi, beş vakit namaz kılanlar da az değildi. Bu söylediğim ilişki çerçevesinde analarımız, babalarımız birbiriyle görüşür, yukarıda işaret ettiğim kötü duygular, fazlaca görüşen komşular arasında, komşuluk ilişkileri içerisinde git gide yumuşardı, yumuşamıştı. Ta ki hepinizin duyduğu o Kahramanmaraş, Çorum olayları olana kadar. Tabi onun da bir evveli var; Çorum olayı bir günde olmaz. Kahramanmaraş olayı da bir günde olmaz. Bu milletin üzerinde kötü emelleri olanlar, bu aziz milletin üzerinde Alevi’siyle Sünni’siyle bugün işte bu daralmış sınırlar içerisinde kalmış, varlığını muhafaza etmeye çalışan -adına ne dersiniz deyin, “ulus” deyin, “millet” deyin- ümmetin parçası bir millet var. Ama bu millet sıradan bir millet değil, kim ne derse desin, ekonomik, siyasi durumu ne olursa olsun onun farklı bir yeri var. İslam dünyasında görüştüğüm insanları anlayabiliyorsam hala bu milletin İslam dünyasının manevi, hiç değilse şüphesiz potansiyel lideri olduğunu görüyorum. Benim bundan maksadım Türkiye’nin gerçekleştirdiği şu siyasi oluşumla İslam dünyasına örnekliği değil, ben onu kastetmiyorum; o ayrı bir iddia bana ait olmayan bir iddia. Bizim onlara nasıl örnek olacağımız ayrı bir bahis, fakat bizi örnek görmek istediklerinde şüphe yok. Türkiye parçalandığında, Türkiye yok olduğunda, bu millet ecdadından devraldığı ve genlerine işlemiş olan davayı kaybettiğinde, böyle bir dava sahibi olmaktan uzaklaştığında, o zaman İslam alemini yemek, yutmak, sömürmek; bu âlemin, o doymaz hırslarıyla canavarlaşmış olan, adı büyük devletler, topluluklar tarafından istismar edilmesi daha kolay hale gelecektir. İşte bu millet üzerinde böyle hesapları kitapları olanlar her zaman kullanabilecekleri bir şeyler bulabiliyorlar. Her zaman aynı şeyi kullanmıyorlar; bir zaman bildiğiniz gibi sağcı solcuyu kullandılar, bir zaman etnik ayrışımı kullandılar, Kürt’tü Türk’tü diyerek. Onları da bırakmış değiller. Mesela şimdi biraz sağ sol zayıfladığı için etnik ayrımcılığı ve mezhebî ayrımcılığı kaşıyorlar. Onu ön palana çıkarmaya çalışıyorlar. Uzun lafın kisası ne yaptı, ne yaptılar bu milletin bir mahallede büyümüş, babaları babalarıyla, anaları analarıyla, çocukları çocuklarıyla görüşe görüşe, sözün başında işaret ettiğim o soğukluğu yumuşamış olan insanları birbirlerine düşürdüler. Mesela Çorum’da olanı söyleyeyim; âdeta harp oldu, iç savaşa benzer bir savaş oldu. Kolay kolay bu iki zümreyi birbiriyle kapıştırmak mümkün olmadığı için onu da şöyle tertipletiler. Diyebiliriz ki, İslam tarihinde geçen Cemal Vakası yeniden yaşandı. Hz. Aişe ve yanındakiler oraya barıştırmak için gelmişlerdi. Ertesi gün olsaydı, münafıkların gece baskını olmasaydı, bir müzakere olabilseydi, iki büyük zümre oradan sulh ile, barışla bütünleşmiş olarak döneceklerdi, işte bunun gibi. Camide

insanların toplanıp ibadet yaptıkları bir sırada birileri geldi, nerelerden türedikleri belli olmayan adamlar -hatta sonra o adamları tanıyan olmadığımı ve “bu adamlar nerden geldi? nereye kayboldu?” sorusunun da cevapsız kaldığını herkes bilir Çorum’da- “Ey ümmeti Muhammed yetişin! Çoluğunuz çocuğunuz, eviniz barkınız, aleviler tarafından yakılıyor yıkılıyor, ırza tecavüz ediliyor.” diye bağırdılar, Alevilerin bulunduğu yerde de Sünniler böyle yapıyor diye bağırdılar. Millet tabi namazı niyazı bırakarak camilerden fırladı. Kötü olaylar oldu ondan sonra, ne yazık ki benim o çocukluk arkadaşlarım, komşularım mahalle değiştirdiler, mahallede kalabalık/çoğunluk hangisi ise, azınlıkta olan, oradaki evlerini barklarını satıp kendilerinden kabul ettiklerinin mahallelerine, güvenli buldukları yerlere göçtüler. Hatta şehirde bir zaman -bunları üzülererek, inşallah geçmişte kalsın diye dua ederek söylüyorum- Doğu Berlin Batı Berlin adını da verdileri bölgeler oluşturdular. Arada da görünmeyen bir duvar vardı.

Şimdi, böyle bir girişi niçin yaptım? Bu toplantıların amacı ne? Konya’nın bir Alevilik- Sünnilik problemi yoktur. Bu mesele Konya meselesi değil. Bu mesele ülke meselesidir. Onun için işte Konya’da bir belediyenin, Konya’da bir ilim heyetinin, ilim mensuplarının bu memleket meselesine el atmış olmaları ve perspektifleri beni heyecanlandırıyor.

Çünkü kavga bize hiçbir şey kazandırmaz. Ama başkalarına çok şey kazandırır. Bize de çok şey kaybettirir. Bunun altını çizelim, levha yapıp önümüze koyalım. Ondan sonra da bütün konuşmalarımızı, tavırlarımızı, ilişkilerimizi buna göre ayarlayalım. Aklımız varsa, vicdanımız varsa, eskilerin deyişiyle “ilm-i siyaset” diye bir şeye inanıyorsak, o zaman tarihte “şu şöyle olmuş”, “hadis şöyle imiş”, “tefsiri şöyle” “bir tefsirde bu böyleymiş”, “şu şahıs şu şekilde tefsir etmiş” diyerek, detaylar içinde hikmeti kaybederek elin ekmeğine yağ sürmeyelim. Hatemi hocaya şurada hak veriyorum, bu gibi konular akademisyenleri ilgilendirir. On-on beş tane uzman, ilim adamı toplanır bu işi konuşur dururlar. Sonuca varırlar mı? Hayır varamazlar. Niye varamazlar? Çünkü iş döner dolaşır belgelerin değerlendirilmesine ve yoruma gelip dayanır. Katiyen sonuç alamazsınız. Beni de bu işten az çok anlayan, tecrübesi de olan bir adam diye kabul ediyorsanız, ben size söylüyorum; “asla tarafların aslında ve detayda ittifak etmeleri manasında bir sonuca varamazsınız”. O halde ne yapılacak, nasıl bir sonuç hedeflenecek? “İlle sen de benim gibi düşüneceksin, benim söylediğimi söyleyeceksin, benim gibi yorumlayacaksın” demekten vazgeçilecek. “Bizim ihtilaflarımız dinin neresinde yer alır?” sorusuna cevap arayacağız. İçinde yaşadığımız durumu görüşüyorsak, problemi görüşüyorsak, burada bunun için bir araya gelmişsek, o zaman temel sorumuz şu olacak; “bu iki zümrenin ortak noktası ne? İhtilaf noktası ne?” Şimdi ikinci soru; “Bu ihtilaf yani farklı oluşumuz, dinin neresinde yer alıyor? O farklılık, karşındakini öteki kılıyor mu? Ötekileştiriyor mu? Yani ben ona “Müslüman değil” diye bakabilir miyim?” İkinci soru budur. Bu iki soruyu sorup biraz önce söylediğim ilm-i siyaseti de unutmazsak bazı yapıcı, birleştirici sonuçlara ulaşabiliriz. Bu meseleleri halk huzurunda konuşurken de mutlaka -bence çok önemli bir vesile olan- Ehl-i Beyt sevgisini ve Ehl-i Beyt yolunu öne çıkarmalıyız. Dikkat buyurun sadece sevgi iş görmez. Yani “kuru kuru kurbanın olayım, takır takır önünde öleyim” derler. Kuru ve takır olmayacak. Yaş olacak, canlı ve meyvalı olacak. Onun için Ehl-i Beyt sevgisine bir şey daha ekleyelim; “Ehl-i Beyt yolu”. Şimdi Ehl-i Beyt sevgisi, Ehli Beyt yolu bizim ortak noktamız, ortak söylemi-miz olursa ve bu kitlelere bunu telkin edersek, o zaman kitleler birbirine şöyle bakar; “Bak bunlar, benim sevdiğlerimi seven ve kendince benim de benimsediğim yolda yürümeye çalışan kimselerdir”. Ve inşallah bu noktaya geleceğimizi düşünü-yorum. Sözümlü uzatmayayım ama son bir tecrübemizi de söyleyeyim. Sabahleyin Hatemi Bey de biraz temas etti. Din farklı, usul-i mezheb farklı. Bu kelimeyi

kullandı kullanmadı, ama buna temas etti. Biz on yıl kadar önce, on beş gün kadar, İran'a bir gezi yaptık. On altı akademisyen, kendi otobüsümüzü tuttuk. İslam Araştırmaları Vakfı var, Ali Özek Hoca'nın başkanlığındaki bir vakıf (İSAV) geziyi ve sonra toplantıyı o düzenledi. İran'ı gezdik dolaştık. Orada Sünni, Şii, Alevi, muhalif, muvafık, Ayetullah, Hucetullah ne kadar görüşülmesi gerekli halk ve seçkin varsa hepsiyle görüşmeye çalıştık. Davetle gitmediğimiz için ekmeğimizi kendimiz yiyoruz, otelimizi kendimiz kiralyoruz. Otobüsümüz de altımızda, kimseye eyvallahımız yok. Serbest, hür dolaştık. İsteddiğimiz insanlarla, istediğimiz şartlarda görüştük. Sonra oradan Şia'nın ileri gelenlerini Türkiye'ye davet ettik. İstanbul'da seçkin bir muhitte (Tarabya'da) üç gün süren, bir sempozyum yaptık. Bu sempozyumun sonunda –şî'ayı da onun özel bir kolu olan alevîleri de ilgilendiren- sonuçlar elde ettik. “Şîî ayrıdır, Alevî ayrıdır diyenler var, ama birisi çıkar da “Alevîliğin Şîîlikle alakası yoktur” derse, yalan söyler. Bunu rahat söyleyebilirim. Onun için ben ikisine de şamil konuşuyorum. Şîî gurupların ve Sünnilerin arasında uçtakiler olabilir, onları istisna ediyorum. Ortadaki öbeği aldığımızda hepimizi ilgilendiren ve iyi bir sonuç için temel teşkil edecek olan kararlar aldık. Buna göre ihtilafı, yani mezhepler arasında tartışılan meseleleri ve mevzuları ikiye ayırmak lazım.

1. Usul-i Din

2. Usul-i Mezheb

Peki gençler için söyleyelim; dinin esasları, mezhebin esasları, peki bu ayırım ne işe yarar? Şu işe yarar; dinin esaslarında farklı yönlerde doğru gidiyorsanız farklı dinleriniz var demektir. Dikkat buyurun dinin esaslarında aynı şeylere inanıyorsunuz da, mezhebin esaslarında farklı yollara gidiyorsanız o zaman ayrı mezhebınız var demektir. Bu son derece önemlidir. Eğer dinimiz birse, mezhebimiz farklı ise ilişki biçimleri değişir. Farklı mezhepler yeni çıkmadı, eskiden beri var. O zaman mesele, mezhebi farklı olan müminlerin, Müslümanların bir arada nasıl kardeşçe yaşayacakları ve ortak noktalarda nasıl işbirliği yapabilecekleri noktasına gelir. Bütün bu toplantıların hedefi, bu olmalı. Akademik detayla alakalı, tarihi vak'alarla alakalı yapılan ilmi araştırmalarla alakalı, yorumlarla alakalı olup havassı (akademisyenleri) ilgilendiren mevzulara gelince, onları da lütfen ulema toplanıp aralarında konuşsunlar, tartışınlar.

Zaten Şia dünyası, Peygamber (sav) efendimize kendini nispet eder. Ben onun soyundan geliyorum diyen, böyle bir iddia içerisinde olan herkese büyük saygı gösterir. Yine o pâk soydan gelen on iki imamı masum, günahsız ve örnek bilir, böyle olduklarına inanır. Bir insan “Ben seyyidim” dese, ama Ehl-i Beyt yolundan sapmış bulunsa alevîler onun peşine düşmezler, düşmemeleri gerekir. Ehl-i Beyt yolu dediğimiz zaman, sağlıklı İslam yolu, kitap ve sünnete uygun İslam yolu, Rasulullah'ın (uşve-i hasenenin) örneğinde oluşmuş İslam yolunu kastediyoruz. Eğer bir insan o İslam yolundan ayrılmışsa aklı başında hiçbir Alevi dedesi, babası, müridi, onların yöneticisi, lideri çıkıp da “Bu da masumdur, örnektir, bunun da yolu hak yoldur.” demez, diyemez. Bunun bir kere altını çizelim. Zaten masum denilen, öyle inanılan imam sayısı on iki tanedir. On ikinci imam da (Mehdî) kayıptır. Şimdi büyük bir şans var bizim için, yani Sünni, Şîî, Alevi guruplar arasında, o da nedir? Bu on iki büyük insandır; bu on iki imamın hayatları, ne söyledikleri, ne yaptıkları belli. Bu on iki imamın belli olan, sağlıklı tarihi verilere dayalı hayatları, itikatları, ahlakları, söyledikleri ortada. Onların kitapları, onlardan rivayet edilen hadisler meydanda... Onlar masum dese, siz de buna yakın bir manada mahfuz deseniz önemli bir ortak nokta oluşur. Mesela sünnilerde erbab-ı tasavvuf müşşitleri için mahfuz tabirini kullanırlar, “ismet (günahsızlık) peygamberlere mahsustur ama bizim müşşidimiz de mahfuzdur (Allah tarafından lütfen korunmuştur)” derler; yani “Allah, onu da müşşit olduğu için, Kur'an'a yol gösterdiği için hıfz eder, korur”

demektir. Peki onlar masum desin, bunlar mahfuz desin. Sonuçta bu insanları örnek aldığınızda, yeni bir Ehl-i Beyt yolunu ya da orta yol İslam'ı, doğru anlaşılmalı İslam'ı, kitap, sünnet, on iki imamın da dahil olduğu müctehid imamlarımız ortaya koydukları delillere göre oluşturduğunuzda bir problem yok. Bunu size haber vereyim. Sünnî mezheplerde olduğu gibi ortak noktalarda icma, farklı icthadlarda – karşılıklı saygı gören- farklı mezhep ortaya çıkar. Şîîler ve Alevîler demiyorlar ki, Peygamberin soyundan kim gelirse gelsin onun soyundan ise o imamdır, masumdur, onun peşine düşmek lazımdır! Böyle bir iddia zaten mevcut değil. O on iki imamın yapıp ettikleri ve söyledikleri ortada, sabah da burada söylendi, on iki imamın önemli bir kısmı aynı zamanda İslam tasavvufunda, Sünnîlerin tarikat silsilelerinin (zincirlerinin) baş taraflarında yer almaktadırlar. İnsanı arındıran ve maneviyatını besleyen ilâhî akımın (feyzin) onlara uğrayarak geldiği kabul edilir. İnsanları tathir eden, tezkiye eden, insanları kemale erdiren, insanların ruhi ve ahlaki yücelişlerini sağlayan feyzin, ruhu olgunlaştıran gıdanın o kanallardan geldiği kabul edilir. Mesela İmam Ca'fer, cehrî ve hafî, (Hz. Ali ve Hz. Ebû Bekir) kanallarından gelen bütün tarikatları şahsında birleştiren bir zincir halkasıdır. Biraz da bu birleştiren noktaları ön plana çıkaralım.

'Akademisyenler bazı konuları kendi aralarında tartışmalılar.' demiştim. Böyle yapılmaz da detaylar, ihtilafı konular buraya getirilir ve tartışılırsa, mesela Ehl-i Beyt'i tanımlama, Hz. Peygamber'in eşleri olan annelerimizin Ehl-i Beyt'e girip girmediği gibi konular, akademik bir yaklaşım ve metotla buraya getirildiğinde, evet, ben de kabul ediyorum ki bu kafa karıştırır. Aksini söyleyenler de oldu, ama benim görüşüm budur. Niye kafa karıştırır? Bakın şöyle: Ben konuşmaları, Hayreddin Hoca olarak değil de, sizin sıranızda oturan bir Hayreddin olarak dinlemeye çalıştım ve şöyle bir gayret hissettim: Birileri annelerimizi zorla Ehl-i Beyt kavramının içerisine sokmak istiyor. Birileri de annelerimizi zorla onun dışına çıkarmak istiyor. İşte, kafayı karıştıran şey de bu. Ben bunu burada tartışma konusu yapmayı doğru bulmuyorum. Şimdi o "zorla" kelimesini açarsam söz uzar ama bir tek şey söyleyeceğim ve Şia'nın avukatlığını yaparak söyleyeceğim. Arkadaşlar diyorlar ki "İçinde Ehl-i Beyt geçen âyetten maksat budur, Hz. Peygamber'in hanesi kastedilmiştir, "kisâ" hadisi de bunu destekler...". Ama bakıyoruz olay şöyle cereyan etmiş: Efendimiz (s.a.) gelmiş örtmüş örtüyü, almış Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i içeri, ayete atıf yaparak dua etmiş; şimdi buraya kadar –olayın böyle cereyan ettiği konusunda- bir ihtilaf var mı, yok. Annelerden bir tanesi de "Beni niçin içine almadın, duaya dahil etmedin?" deyince, "Sen de dahilsin, sen de ehli beytimdensin, bu dua sana da şamildir" dememiş. Ya ne demiş, "Sen yerindesin, mekanındasın, sen hayır üzerindesin" demiş. Bu ne demek? Manası açık: "Sen benim eşimsin, senin de ümmü'l- müminîn olarak bir yerin var, mekanın var, değer var, şerefin var, benim sana muhabbetim var, bir kere sen benimle aynı haneyi paylaşıyorsun... bunlar sana yeter ama, şu beş tanesinin de bir farkı var, ben de bu ayetle bunlara dua ediyorum." İlgili âyet ve hadisleri böyle anlamak, uzlaştırmak da mümkündür. Ta başta söyledim bağnazca tavır almaktan vazgeçelim; "kesin olarak bu böyledir, bunun aksi iddia edilemez" demeyelim.. Ne kesin? Nerede kesin? Bunun yerine şu tabiri kullanalım; böyle de düşünülebilir. Ama ben öyle düşünmüyorum. Böyle diyelim lütfen, yumuşatalım şu işi, aslında yumuşak olanı sertleştirip kırmayalım, dökmeyelim vesselam."

İkinci oturumun ilk konuşmacısı olan Fermani Altun "Dünyada ve Türkiye'de Ehl-i Beyt Gerçeği" konusunda şunları söyledi: "Her şey konuşulsun, her şey tartışılsın ve insanlar birbirini daha iyi, yakından tanınsınlar. Alevilik için de öyledir, bugün birçok insanlar çıkmış Alevilik İslam dışıdır. Ali'siz Alevilik yok, yok diyor. Hepsi yanlış. Hepsi yanlış. Aleviliğin manası, kavram olarak Muhammed-Âli'nin

evine bağlı olan inanç kesimi demektir. Yani Ehl-i Beyt'e bağlı olan, Kuran'a bağlı olan. Sonra zikirlerinde Ehl-i Beyt diyor, 12 imamlar diyor, Hz. Rasulullah diyor, Kuran-ı Kerim'i okuyor. Allah, Muhammed, Ali üçlüsünü sürekli zikirlerinden, dillerinden eksik etmiyor. O zaman neye inanıyorsun? İslam'a inanıyorsun, İslam'ın değerlerine inanıyorsun İslamsın. Şimdi bunların hepsi, tabi eksik bırakılan ve yanlış uygulamalardan kaynaklanan bilgisizlikler, sorunlarımız. İşte Allah'ın izniyle bunlar, adım adım iyi bir gelişme içindedir, çözülecektir.

Önce birbirimizi seveceğiz. Birbirimizi sevmek mecburiyetindeyiz. Her ne hikmetse, son yıllarda bir moda çıktı; hoşgörü. Yalnız papazları kucaklamak, yalnız papazları sevmek. Önce biz, kendi içimizde birbirimizi sevmeliyiz. Papazları sevdi, sevdi. Şimdi papazlar her evin altında bir kilise açtılar. Halbuki Türkiye'de tüm gayr-ı Müslim'in tüm yekûnu 70.000 kişi. Belki Türkiye'de aşağı yukarı 400-500 tane kilise var, ama her mahallede bir-iki evin altında da birer tane kilise açıyorlar.

Demek ki bizler, Osmanlı'nın son dönemlerinde de aynı hatayı yaptık. Ebû Müslim Horasanî'nin dediği gibi, siz önce dostlarınızı, yakınlarınızı ihmal edeceksiniz, ondan sonra düşmanlarınızı dost gibi göreceksiniz ve dostlarınızı kaybediyor-muşuz, düşmanlarınız da sizlerle dost olmayacaktır. Şimdi bunları Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşadık zaten devlette. O yüzden, devlet çöktü. Şimdi aynıını yaşıyoruz, ama sarıldık azınlık, nerdeyse herkes azınlık durumuna düşecek. Çünkü azınlıklar rahat yaşıyor. Hiçbir sorunları yok, hiçbir baskı yok, hiçbir ekonomik sıkıntı yok, onun için herkes ne güzel azınlık olmak, diyor. O bakımdan bizler önce hoşgörüyle birbirimizi sevmeliyiz, bu böyle olmalıdır."

"Hadis ve Sünnet Kültüründe Ehl-i Beyt" meselesini ele alan ikinci tebliğin sahibi Yrd.Doç.Dr.Adil Yavuz ana hatlarıyla şu noktalara değindi:

"Ehl-i Beyt'in kimlerden oluştuğu ile ilgili rivayetler, genel olarak Kisâ' hadisi olarak bilinmektedir. Bu rivayetler de, Ahzâb Suresinin 33. ayetiyle bağıntılıdır. Peygamber'in hanımlarına hitab eden bu ayet-i kerîme nazil olunca, Nebi (sav), Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin (ra)'in üzerlerine bir örtü örterek "Allahım! Bunlar benim Ehl-i Beyt'imdir, onlardan günahları gider ve onları tertemiz kıl" diye dua ediyor.

Bu ayette geçen (عنكم ليظهركم) kelimelerindeki zamirlerin cem'i müzekker ol-masından hareketle, Peygamber hanımlarının Ehl-i Beyt'ten olamayacağına delil gösteren Şia, Kur'an'daki (أقيموا الصلاة و اتوا الزكاة) /namazı kılınız ve zekat veriniz) şeklindeki, kadın erkek tüm müslümanlara yönelik emirlerin de, cem'i müzekker sigasıyla gelmesini dikkate almamışlardır. Ancak Hz. Peygamber döneminden günümüze, hiçbir müslüman bu ayetlere bakarak namaz kılmak oruç tutmak sadece erkeklerin üzerine farzdır diye bir anlam çıkarmamıştır. Kaldı ki, söz konusu ayetin siyak ve sibakı, tümüyle Peygamber hanımlarına yönelik bir ifade olduğunu ortaya koymaktadır. Ayetteki, cemi müzekker hitab ile Hz. Peygamber ve hanımları ifade edilmiş olmalıdır.

Ömer b. Ebî Seleme, Ümmü Seleme, Hz. Aişe (ra) gibi sahabiler kanalıyla aktarılan Kısa hadisinin rivayetlerinin incelenmesi, Hz. Ali (ra), Hz. Fatıma (r.a.) ve onların oğulları Hasan (r.a.) ve Hüseyin (r.a.)'in de Ehl-i Beyt'e dahil olduklarını ortaya koymaktadır. Vasile b. Eska' ile Selmân-ı Farisî'nin Ehl-i Beyt'ten olduğunu ifade eden rivayetler, sıhhati açısından ihticâc olunamayacak zayıf hadislerdir. Onlarla ilgili bu zayıf rivayetlerin, onların faziletlerini ifade eden taltife yönelik sözler olarak görülebileceği yoksa onların gerçekten Ehl-i Beyt'e dahil olduklarını göstermeyeceği kanaatindeyiz.

Zeyd b. Erkam tarafından rivayet edilen Sekaleyn hadisinin sonunda, Zeyd'e nispetle nakledilen, Hz. Peygamber'in esas Ehl-i Beyt'inin, Âl-i Ali, Âl-i Akil, Âl-i

Ca'fer, ve Âl-i Abbas olduğunu belirten haber, mevkûf bir hadistir, sahâbi kavlidir. Hz. Peygamber'e nispetle aktarılmadığından, onun Zeyd'in bir ictihadı olduğu anlaşılmaktadır. Kanaatimizce nasslarla (ayet ve sahîh merfû' hadislerle) teyit edilmeyen bu rivayete dayanarak, (Hz. Ali ve oğulları Hasan ve Hüseyin hariç) yukarıda bahsedilenlerin Ehl-i Beyt olarak kabulü veya dahil edilmesi, ictihadi bir kanaat olup, isabetli değildir.

Meselenin sonraki dönemlerde, dinî, ictimâî ve siyasî istismara açık bir hâl aldığı gerçektir. Bu istismar veya yanlış algılama sonraki kuşaklarda da devam edegelmiştir. Ehl-i Beyt kavramına dahil olanlar ile onların soyundan gelenler, aynı kategoriye konulamaz. Ehl-i Beyt ile Ehl-i Beyt zürriyeti farklı kimselerdir. Bu gün için Ehl-i Beyt'in değil (tespiti bile oldukça zor olan) zürriyetinin varlığından söz edilebilir. İlgili rivayetler dile getirilirken ve değerlendirilirken bu asla göz ardı edilmemelidir. Mehdî ile ilgili rivayet de, sahîh olsa bile onu da Ehl-i Beyt değil, Ehl-i Beyt zürriyeti içinde değerlendirmek gerekecektir. İster Ehl-i Beyt zürriyetinden gelsin, ister gelmesin bu gün her Müslüman için samimi bir şekilde İslam'ı yaşamak esastır."

Sempozyumun son tebliği ise Ehl-i Beyt hukukunun yöntem ve özel hükümlerine dairdir. İslam hukuk tarihi içinde Ehl-i Beyt mensuplarınca belli bir yönetime göre oluşturulmuş "Ehl-i Beyt mezhebi" diye nitelendirilebilecek yeknesak bir fıkıh okulunun bulunmadığını vurgulayan Prof.Dr. Ahmet Yaman bu sunumunda Ehl-i Beyt'in merkez kişisi Hz. Ali'nin ictihat yönteminden hareketle bir Ehl-i Beyt hukuku profili çizdi. Buna göre:

"Hz. Ali, bütün Müslümanlar için geçerli ve mümkün olan nesnel bilgi kaynaklarına bağlı olarak hüküm tesis edilebileceği kanaatindedir. O, Hz. Peygamber'den (s.a.) özel sırlar ve bilgiler almamıştır. Hz. Ali, nesnellığın bir gereği olarak, metinlerin zâhirine göre yorumlanacağını ve tevilden kaçınılması gerektiğini de belirtmiştir. Hz. Ali, Kur'ân'ın ve dolayısıyla İslam'ın standart anlam ve yorumunu, sünnetin taşıdığı görüşündedir. Daha açık bir ifadeyle, ona göre sünnete başvurulmadan Kur'ân/İslam tam olarak anlaşılamayacaktır. Hz. Ali'nin fıkıh yönteminde ele alınması gereken bir diğer husus, onun, kendisinden önceki uygulamalara sahip çıkması ve bunun bir devamı olarak icma yönünde karar vermesidir. Fıkıh yöntemi konusunda en dikkat çekici husus, onun kıyasçı bir çözümleme mantığına sahip oluşudur."

Bu oturumda takdim edilen üç tebliğ de, Prof.Dr. Zekeriya Güler ve Yrd.Doç.Dr. Seyit Bahçıvan tarafından müzakere edildi.